

DIGIOPAS

**TIETOA JA TUKEA
DIGILAITTEIDEN
JA DIGIPALVELUIDEN
KÄYTTÄMISEEN**

≡PUDASJÄRVI≡

VAIN
HYVIÄ
SVITÄ

LUKIJALLE

Digiopas on laadittu osana Muutosvoimaa maaseudusta -hanketta (RURACTIVE). Opas on tehty yhteistyössä Oulun yliopiston, Pudasjärven kaupungin sekä Pudasjärven vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.

Oppaan tavoite on rohkaista pudasjärveläisiä kokeilemaan ja oppimaan digilaitteiden käyttöä omaan tahtiin ilman kiirettä. Tarkoitus on tarjota tietoa ja tukea, jotta jokainen voi käyttää digipalveluja arjessa turvallisesti. Oppaasta löydät selkeitä ohjeita ja vastauksia tavallisimpiin kysymyksiin, joita digimaailmassa tulee vastaan. Voit käyttää opasta, kun haluat tarkistaa jonkin asian, opetella uuden toiminnon tai ymmärtää paremmin, miten erilaiset palvelut toimivat.

Opas etenee vaiheittain. Aluksi käydään läpi digisanastoa ja turvallisen käytön perusasiat. Tämän jälkeen siirrytään käytännön ohjeisiin eri aiheista, kuten terveystalvveluista, pankkiasioista ja viranomaisasioinnista. Lopussa on yleisimpiä kysymyksiä ja vastauksia, joita digiasioissa voi kohdata.

Opas sopii sekä itsenäiseen käyttöön että yhteisiin opastushetkiin. Jos sinulla on läheinen, joka hyötyisi digioppaan käytöstä, voit tukea rohkaisemalla kokeilemaan itse ja olemalla rinnalla, kun hän harjoittelee. Yhdessä tekeminen lisää varmuutta ja tekee digimaailmasta vähemmän vieraan.

Painetun version lisäksi oppaasta on saatavilla sähköinen versio (pdf), johon on koottu laaja LINKKIPANKKI eri aihealueista oppimisen tueksi. Sähköinen versio löytyy Pudasjärven kaupungin verkkosivuilta osoitteesta:

www.pudasjarvi.fi/digiopas

SISÄLLYS

1. DIGISANASTOA	4
2. YLEISTÄ DIGILAITTEIDEN KÄYTÖSTÄ	7
2.1 Miten valitsen oikean digilaitteen?	7
2.2 Miten pidän laitteen kunnossa ja ajan tasalla?	7
2.3 Miten vaihdan vanhasta laitteesta uuteen?	8
2.4 Mitä teen vanhalle digilaitteelle?	8
3. TURVALLISESTI DIGIMAAILMASSA	9
3.1 Kuinka toimin turvallisesti digimaailmassa?	9
3.2 Miten tunnistan tietojenkalasteluyrityksen tai verkkohuijauksen?	9
3.3 Mitä teen, jos epäilen joutuneeni tietojenkalastelun tai verkkohuijauksen uhriksi?	10
4. ARJEN DIGIASIAT	11
4.1 Mitä voin tehdä verkkopankissa?	11
4.2 Mikä on OmaPosti?	11
4.3 Mikä on sähköposti?	12
4.4 Mikä on sosiaalinen media eli some?	12
4.5 Miten haen tietoa internetistä?	12
5. VIRANOMAISASIAT VERKOSSA	13
5.1. Mitä voin tehdä Pudasjärven kaupungin sähköisessä asiointissa?	13
5.2 Miten hoidan terveysasioitani verkossa?	13
5.3 Miten asioin etuus- ja eläkeasioissani?	14
5.4 Mistä näen verotietoni?	15
5.5 Miten asioin poliisin palveluissa?	15
5.6 Miten hoidan ajokorttiini tai ajoneuvooni liittyviä asioita?	16
5.7 Mikä on Suomi.fi?	16
6. TUKEA DIGIASIOIHIN	17
6.1 Mistä saan digitukea?	17
6.2 Miten valtuutan toisen hoitamaan asioitani verkossa?	17
6.3 Miten toimin, jos unohdan salasanan johonkin palveluun?	18
6.4 Miten suljen tai poistan tilini eri palveluissa?	18
6.5 Miten toimin läheisen kuoleman jälkeen digiasioissa?	19
7. PALAUTE	19
LINKKIPANKKI	20

Oppaan napeissa olevia verkko-osoitteita
klikkaamalla pääset kyseiselle sivustolle.

Sivujen alakulmassa olevasta napista
pääset sisällysluettelosivulle.

1. DIGISANASTOA

Tämä sanasto on tehty auttamaan sinua ymmärtämään paremmin digitaalista maailmaa ja sen termistöä. Moni uusi laite ja palvelu sisältää vieraita sanoja, jotka voivat aluksi tuntua hankalilta. Kun sanastoa oppii ymmärtämään, laitteiden käyttö helpottuu heti.

EVÄSTE

Eväste on pieni tiedosto, jonka verkkosivu tallentaa laitteeseesi, kun käytät sivulla. Evästeet auttavat sivua toimimaan oikein, eivätkä ne ole vaarallisia. Voit hyväksyä ne, jos sivusto kysyy lupaa.

HAKUKONE

Hakukone on sivu ja ohjelma internetissä, jolla voi etsiä tietoa, kuvia ja videoita eri aiheista. Hakukoneita on monenlaisia, ja ne kaikki auttavat löytämään tietoa eri aiheista nopeasti ja helposti. Yleisimmät hakukoneet ovat Google, Bing ja Yahoo.

INTERNET

Internet on koko maailman kattava verkko. Se yhdistää tietokoneet, puhelimet ja muut laitteet toisiinsa. Internetin avulla voi esimerkiksi lukea uutisia, lähettää viestejä, katsoa videoita ja käyttää erilaisia sähköisiä palveluja. Internetiä kutsutaan suomeksi myös nimillä verkko ja netti.

INTERNETSELAIN

Internetselain on ohjelma, jolla voi avata verkkosivuja. Jokaisessa laitteessa on valmiiksi asennettuna internetselain.

KÄYTTÄJÄTUNNUS

Käyttäjätunnus on nimi, jolla sinut tunnistetaan laitteessa tai verkkopalvelussa. Usein se on tunnusta luodessasi antamasi sähköpostiosoite, mutta joissakin palveluissa se voi olla myös itse valittu nimimerkki tai numerosarja.

KÄYTTÖJÄRJESTELMÄ

Käyttöjärjestelmä on laitteen perusohjelma, joka tekee laitteen käytön mahdolliseksi. Se määrittää, miten laite toimii ja miltä sen näytön valikot ja toiminnot näyttävät.

PIKAVIESTINPALVELU

Pikaviestinpalvelu tarkoittaa sovellusta, jolla voi lähettää viestejä ja kuvia sekä soittaa ääni- ja videopuheluita reaaliajassa internetin kautta. Pikaviestinpalvelu toimii siis kuin perinteiset tekstiviestit, mutta sen käyttö on yleensä ilmaista, kunhan laitteessa on internetyhteys. Tunnettuja pikaviestinpalveluja ovat esimerkiksi WhatsApp ja Telegram.

SALASANA

Salasana on henkilökohtainen suoja, joka estää muita pääsemästä tietoihisi. Se toimii kuin avain, jolla avaat oman laitteesi tai verkkopalvelusi. Salasanaa ei pidä koskaan antaa muille, ja sen on hyvä olla vaikeasti arvattava.

SOVELLUS

Sovellus on ohjelma, jolla voi tehdä tietyn asian älylaitteella. Sovelluksia käytetään esimerkiksi uutisten lukemiseen, videoiden katseluun tai viestien lähettämiseen. Niitä voi ladata puhelimeen tai tablettiin sovelluskaupasta, joka löytyy valmiiksi älylaitteesta.

SÄHKÖINEN TUNNISTAUTUMINEN

Sähköinen tunnistautuminen tarkoittaa sitä, että todistat henkilöllisyytesi internetissä, kun hoidat omia asioitasi. Yleisin tunnistautumistapa on palveluun kirjautuminen pankkitunnuksilla. Moni käyttää myös mobiilivarmennetta, joka toimii puhelimen SIM-kortin avulla. Lisäksi osalla ihmisistä on sirullinen henkilökortti, jota kutsutaan kansalaisvarmenteeksi. Sitä käytetään tunnistautumiseen erillisen lukijalaitteen avulla.

TEKOÄLY

Tekoäly on ohjelma, joka osaa oppia ja tehdä yksinkertaisia asioita itse. Se voi esimerkiksi vastata kysymyksiin, etsiä tietoa tai neuvoa sinua eri asioissa. Tekoäly ei kuitenkaan ymmärrä asioita samalla tavalla kuin ihminen, joten sen antamat tiedot on aina tarkistettava.

TIEDOSTO

Tiedosto tarkoittaa yksittäistä asiaa, joka on tallennettu laitteeseesi. Se voi olla esimerkiksi kuva, tekstiä, video tai musiikkikappale.

TIETOJENKALASTELU

Tietojenkalastelu tarkoittaa huijausta, jossa huijari yrittää saada sinut paljastamaan henkilökohtaisia tietojasi, kuten pankkitunnuksia, salasanoja tai henkilötunnuksen. Tietojenkalastelua tehdään usein sähköpostin, tekstiviestin tai puhelun kautta.

VERKKOSIVU

Verkkosivu on yksittäinen sivu internetissä, jolla on tietoa, kuvia tai palveluja. Verkkosivu voi olla esimerkiksi viraston, yrityksen tai yhdistyksen oma sivu. Jokaisella verkkosivulla on oma osoite, joka alkaa usein kirjaimilla www. Esimerkiksi Pudasjärven kaupungin verkkosivujen osoite on www.pudasjarvi.fi.

VERKKOYHTEYS (NETTIYHTEYS)

Verkkoyhteys tarkoittaa yhteyttä internetiin. Sitä tarvitaan aina, kun asioit internetissä. Verkkoyhteyksiä on useita eri tyyppisiä:

• Kaapeliyhteys

Kaapeliyhteys kulkee johdon kautta suoraan laitteeseen. Se on melko yleinen tapa käyttää internetiä, esimerkiksi kotona tietokoneella.

• Mobiiliverkko

Mobiiliverkko toimii puhelimen SIM-kortin kautta. Sitä voi käyttää lähes missä vain, myös kodin ulkopuolella.

• Wi-Fi

Wi-Fi on langaton yhteys, jota voi käyttää kotona tai julkisissa paikoissa. Se tulee usein pienestä laitteesta (reitittimestä), joka on liitetty kaapelilla toimivaan internetliittymään.

ÄLYLAITE

Älylaite tai digilaite on yleisnimitys kaikille sähköisille laitteille, joilla voi käyttää sähköisiä palveluja ja ohjelmia. Tällaisia laitteita ovat esimerkiksi älypuhelin, tabletti ja tietokone.

2. YLEISTÄ DIGI-LAITTEIDEN KÄYTÖSTÄ

Tässä kappaleessa kerrotaan, mitä kannattaa huomioida laitteen valinnassa ja huollossa. Saat myös tietoa siitä, milloin laite on tullut tiensä päähän ja mitä vanhalle laitteelle voi tehdä, kun otat käyttöön uuden.

2.1 MITEN VALITSEN OIKEAN DIGILAITTEEN?

Laitetta valitessa kannattaa ensin miettiä, mikä on sen käyttötarkoitus. Tarpeet ovat erilaisia, ja siksi myös laitteita on monenlaisia. Ei ole olemassa yhtä oikeaa vaihtoehtoa kaikille. Tärkeintä on, että laite tuntuu sinulle sopivalta ja helpolta käyttää.

Nykyään yleisin laite on älypuhelin. Sillä voi soittamisen ja viestittelyn lisäksi hoitaa kaikki arkipäiväiset digiasiat. Jos kuitenkin käytät digitaalisia palveluita runsaasti tai haluat isomman näytön, tabletti tai tietokone voi olla parempi vaihtoehto.

2.2 MITEN PIDÄN LAITTEEN KUNNOSSA JA AJAN TASALLA?

Pidä laite puhtaana ja suojattuna, jotta se kestää käytössä pidempään. Hyväksy laitteeseen tulevat päivitykset, sillä ne parantavat laitteen toimintaa ja pitävät sen turvallisena käyttää. Poista aika ajoin turhat kuvat ja sovellukset, jotta laite pysyy nopeana. Lataa laitetta vain valvottuna ja irrota johto, kun akku on täynnä. Huolellinen käyttö pidentää laitteen ikää ja tekee siitä turvallisemman.

Ajan myötä laitteet kuitenkin vanhenevat, ja niiden käyttö muuttuu hitaaksi tai hankalaksi. Jos laite jumittaa usein, ei enää päivity tai akku tyhjenee nopeasti, se voi olla merkki siitä, että laite on tulossa tiensä päähän.

Ennen uuden laitteen ostamista kannattaa kuitenkin kysyä neuvoa ammattilaiselta. Joskus akun tai varaosan vaihto riittää, ja laitteen käyttöä huollon jälkeen voi jatkaa pitkäänkin. Näin säästät myös luontoa ja rahaa.

2.3 MITEN VAIHDAN VANHASTA LAITTEESTA UUTEEN?

Kun vaihdat vanhan laitteen uuteen, huolehdi siitä, että vanhan laitteen tiedot siirtyvät turvallisesti uuteen. Useimmat laitteet tarjoavat ohjatun toiminnon tietojen siirtoon, jolloin esimerkiksi kuvat, yhteystiedot ja sovellukset siirtyvät automaattisesti uuteen laitteeseen.

Jos et ole varma, miten tietojen siirto tehdään, voit pyytää apua läheiseltä, tuttavalta tai liikkeestä, josta uusi laite on ostettu. Kun kaikki tiedot on siirretty, voit tehdä vanhalle laitteelle tehdasasetusten palautuksen, jotta omat tietosi poistuvat ennen kierrätystä tai laitteen luovuttamista eteenpäin. Tehdasasetusten palautus löytyy useimmiten laitteen Asetukset-valikosta.

2.4 MITÄ TEEN VANHALLE DIGILAITTEELLE?

Digilaitteet sisältävät aineita, joita ei saa laittaa tavalliseen jätteeseen. Siksi laitteet täytyy kierrättää asianmukaisesti. Pudasjärvellä vanhat puhelimet, tietokoneet ja muut sähkölaitteet voi viedä maksutta **Ekolanssin jäteasemalle, osoitteeseen Teollisuustie 10, 93100 Pudasjärvi**. Monet liikkeet ja verkkokaupat ottavat myös vanhan laitteen vastaan, kun ostat uuden. Voit kysyä kierrätysmahdollisuudesta suoraan myyjältä.

Lisää tietoa digilaitteiden käytöstä löydät Digioppaan sähköisen version **Linkkipankista**. Lataa opas osoitteesta **www.pudasjarvi.fi/digiopas**

3. TURVALLISESTI DIGIMAAILMASSA

Tässä kappaleessa kerrotaan, miten voit käyttää digilaitteita turvallisesti ja tunnistaa verkkohuijaukset. Opit myös, miten toimia, jos kohtaat huijausyrityksen tai joudut huijauksen kohteeksi.

3.1 KUINKA TOIMIN TURVALLISESTI DIGIMAAILMASSA?

Turvallinen toiminta digimaailmassa on helppo oppia. Muista kuitenkin olla aina tarkkana, mitä teet laitteella. Älä anna salasanaa, pankkitunnuksia tai henkilötietoja muille ihmisille. Jos saat oudon viestin tai puhelun, tai huomaat sivun, joka ei tunnu luotettavalta, älä vastaa äläkä avaa linkkejä. Jos et ole varma, kysy apua läheiseltä.

Muista, että digimaailmassa pätevät samat säännöt kuin tavallisessa elämässä. Et antaisi kotiavaintasi vieraalle, joten älä anna myöskään salasanaasi tai henkilötietojasi toiselle. Säilytä maltti verkossa. Kun toimit rauhassa ja harkitset ennen kuin toimit, voit käyttää digilaitteita turvallisesti ja luottavaisin mielin.

3.2 MITEN TUNNISTAN TIETOJENKALASTELUYRITYKSEN TAI VERKKOHUIJAUKSEN?

Tietojenkalastelun ja huijauksen voi usein tunnistaa pienistä merkeistä. Viestissä voi olla kiireen tuntua, lupaus rahasta tai uhka, että jotakin ikävää tapahtuu, jos et toimi heti. Lähettäjän sähköpostiosoite on usein outo ja viesti voi sisältää linkin sivulle, joka voi näyttää oikealta, mutta johtaa tietojen antamiseen tai maksun suorittamiseen huijarille.

Osassa huijausviestejä kieli on outoa tai virheellistä, tai sanat on kirjoitettu epätavallisesti. Tämä on usein merkki siitä, että viesti ei ole luotettava. Jos viesti tai tarjous tuntuu liian hyvältä ollakseen totta, se on todennäköisesti huijaus. Älä avaa linkkiä äläkä anna tietojasi, vaan tarkista ensin, kuka viestin on lähettänyt. Jos et ole varma, voit kysyä apua läheiseltä tai luotettavalta henkilöltä.

Huijaukset voivat liittyä myös ihmisiin, kuten romanssihuijaukset, joissa yritetään saada rahaa tai tietoja ystävyyden varjolla. Huijausyritys voi olla myös puhelinoitto, jossa huijari esittäytyy viranomaisena tai pankin työntekijänä ja yrittää saada tietoonsa pankkitunnuksesi ja henkilötietosi tai maksun sinulta.

Muista, että pankit ja viranomaiset eivät koskaan kysy tunnuksia ja salasanoja viestillä tai puhelimesta!

3.3 MITÄ TEEN, JOS EPÄILEN JOUTUNEENI TIETOJENKALASTELUN TAI VERKKOHUIJAUKSEN UHRIKSI?

Jos epäilet joutuneesi tietojenkalastelun tai verkkohuijauksen kohteeksi, pysy rauhallisena, mutta toimi ripeästi. Jos olet parhaillaan tietojenkalastelun tai huijausyrityksen kohteena, katkaise yhteys sulkemalla verkkosivu, viestittely tai puhelu. Jos olet jo antanut tietojasi tai maksanut rahaa, ota heti yhteys siihen palveluun, jota asia koskee, esimerkiksi omaan pankkiisi, ja kerro mitä on tapahtunut.

Jos et ole varma, mitä tehdä, ota yhteys läheiseen tai luotettavaan tuttavaan ja kerro tilanteesta. He voivat auttaa ja varmistaa, että toimit oikein. Tarvittaessa voit ottaa yhteyttä **Rikosuhripäivystykseen (RIKU)** soittamalla numeroon **116 006** tai vierailemalla sivulla:

www.riku.fi

Verkkohuijaukset ja niiden yritykset kaikissa muodoissa ovat rikoksia. Niistä voi aina tehdä rikosilmoituksen poliisille.

Lisätietoa huijauksista ja niiden tunnistamisesta löydät **Kuluttajaliiton Huijausinfosta** osoitteesta:

huijausinfo.fi

4. ARJEN DIGIASIAT

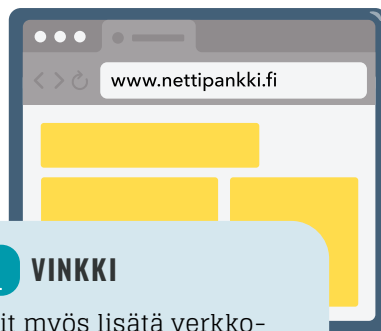
Tässä kappaleessa kerrotaan, miten arjen digiasioita voi hoitaa verkossa. Saat tietoa esimerkiksi pankkipalveluista, postin sähköisistä palveluista, sähköpostin käytöstä, sosiaalisesta mediasta sekä siitä, miten tietoa voi hakea verkosta.

4.1 MITÄ VOIN TEHDÄ VERKKOPANKISSA?

Verkkopankissa voit hoitaa pankkiasiat kotona. Verkkopankissa voit esimerkiksi tarkistaa tilien saldot ja tapahtumat, maksaa laskuja, siirtää rahaa, muuttaa maksukortin asetuksia ja lähettää viestejä pankille.

Verkkopankkiin kirjaudutaan pankkitunnuksilla tai tunnussovelluksella, jotka saat omasta pankistasi. Tunnukset ovat henkilökohtaiset, eikä niitä saa koskaan antaa toiselle.

Kirjaudu pankkiisi aina kirjoittamalla itse pankkisi osoite selaimen osoiteriville. Älä mene pankin sivulle hakukoneen tai linkin kautta, sillä ne voivat johtaa huijaussivuille. Jos et tiedä pankkisi verkko-osoitetta, voit kysyä apua läheiseltä tai pankin asiakaspalvelusta.

i VINKKI

Voit myös lisätä verkkopankin osoitteen selaimesi kirjanmerkkeihin, josta pääset sivustolle helposti.

4.2 MIKÄ ON OMAPOSTI?

OmaPosti on Postin oma sähköinen palvelu, jossa voit vastaanottaa ja lukea postia verkossa. Palveluun tulee esimerkiksi laskuja, kirjeitä ja ilmoituksia, jotka muuten tulisivat paperipostina kotiin. Palveluun kirjaudutaan omilla pankkitunnuksilla.

Jotta voit saada postisi OmaPostiin, sinun pitää ensin ottaa sähköinen postin vastaanotto käyttöön. Sen voi tehdä kirjautumalla OmaPostiin ja seuraamalla ohjeita.

www.posti.fi/omaposti

4.3 MIKÄ ON SÄHKÖPOSTI?

Sähköposti on kuin kirje, joka kulkee internetissä. Sähköpostilla voi lähettää ja vastaanottaa viestejä, kuvia ja muita tiedostoja. Sähköpostiosoite tarvitaan moniin digipalveluihin, kuten pankkiin, terveyspalveluihin ja viranomaisasiointiin. Sähköpostipalveluja on monenlaisia, osa on maksuttomia ja osa maksullisia.

4.4 MIKÄ ON SOSIAALINEN MEDIA ELI SOME?

Sosiaalinen media eli some on yhteisnimitys verkkopalveluille, joissa ihmiset voivat olla yhteydessä toisiinsa ja jakaa kuvia, videoita, viestejä ja kokemuksia. Sosiaalisen median palveluja on monenlaisia, ja ne voivat olla suunnattu eri ihmisille eri käyttötarkoitusten, kiinnostusten tai harrastusten mukaan.

Monet käyttävät sosiaalista mediaa yhteydenpitoon läheisten kanssa, harrastuksiin ja tapahtumien seuraamiseen. Suosittuja sosiaalisen median palveluja ovat esimerkiksi yhteisöpalvelu Facebook ja pikaviestinsovellus WhatsApp.

Sosiaalinen media on erinomainen tapa pitää yhteyttä muihin ja seurata maailman tapahtumia. On kuitenkin hyvä muistaa, ettei kaikki siellä oleva tieto ole totta tai luotettavaa, joten käytä harkintaa. Ennen kuin jaat kuvan tai kirjoitat viestin, pysähdy hetkeksi ja mieti, haluatko sen varmasti näkyvän muille, sillä julkaisut voivat levitä laajalle.

4.5 MITEN HAEN TIETOA INTERNETISTÄ?

Tietoa voi etsiä verkosta monella eri tavalla. Jos tiedät tarkalleen, mitä etsit, helpoin tapa on mennä suoraan hakemasi viraston, yhteisön tai yrityksen sivuille ja etsiä tietoa virallisilta verkkosivuilta. Jos taas et ole varma, mistä tieto löytyy, voit käyttää hakukonesivustoa.

Hakukoneita on monenlaisia, ja niitä voi käyttää eri tarkoituksiin, esimerkiksi tiedon, uutisten, kuvien tai videoiden etsimiseen. Yleisimpiä hakukoneita ovat esimerkiksi Google, Yahoo ja Bing. Netistä löytyy paljon hyödyllistä tietoa, mutta kaikkeen ei kannata luottaa. Tarkista aina, mistä tieto on peräisin, ja suosi viranomaisten tai tunnettujen toimijoiden sivuja.

Lisää hyödyllistä tietoa arjen digiasioiden hoitamiseen löydät Digioppaan sähköisen version **Linkkipankista**. Lataa opas osoitteesta www.pudasjarvi.fi/digiopas

5. VIRANOMAISASIAT VERKOSSA

Tässä luvussa esitellään tärkeimmät viranomaisten sähköiset palvelut, esimerkiksi terveyteen ja verotukseen liittyvät palvelut sekä Pudasjärven kaupungin omat verkkoasiointimahdollisuudet. Kun tiedät, mistä eri palvelut löytyvät ja osaat käyttää niitä, arki sujuu verkossa mutkattomasti.

5.1. MITÄ VOIN TEHDÄ PUDASJÄRVEN KAUPUNGIN SÄHKÖISESSÄ ASIOINNISSA?

Pudasjärven kaupungilla on monia sähköisiä palveluja, joissa voit hoitaa asioita helposti verkossa. Voit esimerkiksi hakea lupia ja avustuksia, ilmoittautua kansalaisopiston kursseille, käyttää kirjaston sähköisiä palveluja tai lähettää suojattua sähköpostia kaupungille.

Palvelut löytyvät Pudasjärven kaupungin sivuilta osoitteesta:

www.pudasjarvi.fi/sahkoinen-asiointi

5.2 MITEN HOIDAN TERVEYSASIOITANI VERKOSSA?

Verkossa voit esimerkiksi tarkistaa ja uusaa lääkeresptejä, varata lääkäriaikoja ja katsoa tutkimustuloksia. Palveluihin kirjaudutaan pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.

Tärkeimmät terveyteen liittyvät verkkopalvelut ovat:

- **OmaPohde**

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen oma asiointipalvelu, jossa voit lähettää viestejä, kysyä neuvoa, varata aikoja ja asioida sähköisesti terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

www.pohde.fi/omapohde

• Omakanta

Valtakunnallinen palvelu, josta näet omat terveystietosi, terveydenhuollon ammattilaisten tekemät kirjaukset, tutkimustulokset ja voimassa olevat lääkereseptit.

www.kanta.fi/omakanta

• Omaolo

Palvelu, jossa voit arvioida oireitasi ja saada hoito-ohjeita. Tarvittaessa sinua ohjataan eteenpäin oikean terveyspalvelun piiriin.

www.omaolo.fi

5.3 MITEN ASIOIN ETUUS- JA ELÄKEASIOISSANI?

Monet etuuksiin, tukiin ja eläkkeisiin liittyvät palvelut löytyvät verkosta. Palveluihin kirjaudutaan pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.

• OmaKela

Näet omat etuudet ja tuet, kuten asumistuen, lääkekorvaukset ja eläkkeensaajan tuet. Voit myös hakea uusia tukia ja lähettää liitteitä.

www.kela.fi/omakela

• Työeläke.fi

Näet oman eläkekertymän ja hakemusten tilanteen. Palvelu kokoaa eri eläkelaitosten tiedot yhteen paikkaan.

www.tyoelake.fi

5.4 MISTÄ NÄEN VEROTIETONI?

OmaVero on Verohallinnon oma verkkopalvelu, jossa voit hoitaa vero-
tukseen liittyvät asiat itse. Palveluun kirjaudutaan pankkitunnuksilla tai
mobiilivarmenteella.

OmaVerossa voit tarkistaa verokorttisi ja tulorajasi, tehdä veroilmoituk-
sen sekä varmistaa, että esitäytetyt tiedot ovat oikein. Voit myös maksaa
veroja, tarkistaa aikaisempien vuosien tiedot ja nähdä, saatko veronpa-
lautusta vai joudutko maksamaan lisäveroa. Lisäksi voit ilmoittaa uuden
osoitteen tai pankkitilin numeron veronpalautuksia varten.

www.vero.fi/omavero

5.5 MITEN ASIOIN POLIISIN PALVELUISSA?

Poliisin verkkosivuilla voit tehdä hakemuksia ja ilmoituksia silloin, kun
sinulle sopii, ilman käyntiä poliisiasemalla. Palveluun kirjaudutaan
pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.

Verkossa voit hakea passia tai henkilökorttia, tehdä rikosilmoituksen,
hakea ajokorttia tai ilmoittaa kadonneen kortin. Voit myös varata asiointi-
ajan poliisiasemalle.

asiointi.poliisi.fi

5.6 MITEN HOIDAN AJOKORTTIINI TAI AJONEUVOONI LIITTYVIÄ ASIOITA?

Ajoneuvoihin liittyvät asiat voi hoitaa Traficomin eli Liikenne- ja viestintäviraston sivuilla. Palveluun kirjaututaan pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella.

Sivuilla voit uusia tai hakea ajokortin, tehdä ajoneuvon omistajanvaihdon, ilmoittaa ajoneuvon liikennekäyttöön tai poistaa sen käytöstä. Palvelussa voit myös maksaa ajoneuvoveron sekä tarkistaa ajoneuvon tiedot ja seuraavan katsastuspäivän.

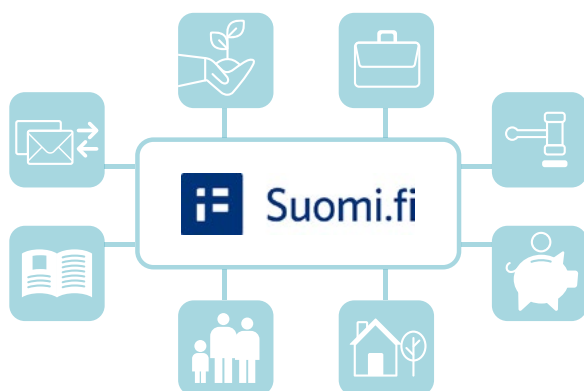
www.traficom.fi

5.7 MIKÄ ON SUOMI.FI?

Suomi.fi on valtion ylläpitämä verkkopalvelu, joka kokoaa yhteen monien viranomaisten digipalvelut. Sivustolta löydät tietoa ja linkkejä eri viranomaisten palveluihin, kuten terveyteen, verotukseen, eläkkeisiin ja lupiin liittyviin asioihin.

Suomi.fi:n kautta voit vastaanottaa virallisia sähköisiä kirjeitä, kuten päätöksiä, laskuja tai ilmoituksia äänioikeudesta vaaleissa. Vuodesta 2026 alkaen palvelun käyttö tulee pakolliseksi kaikille Suomen kansalaisille.

www.suomi.fi

6. TUKEA DIGIASIOIHIN

Tässä kappaleessa on kaikki yleisimmät kysymykset, jotka liittyvät digituen saamiseen ja verkkovaltuutuksen tekemiseen toiselle henkilölle puolestasi. Mukana on myös yleisohjeet salasanan palauttamiseen, tilien sulkemiseen sekä siihen, mitä digiasioissa tulee huomioida läheisen kuoleman sattuessa.

6.1 MISTÄ SAAN DIGITUKEA?

Jos tarvitset apua oikean digipalvelun löytämisessä, voit kysyä neuvoa Kansalaisneuvonnasta soittamalla numeroon **0295 000** tai vierailemalla verkkosivulla:

www.kansalaisneuvonta.fi

Jos tarvitset apua digilaitteen käytössä, voit kysyä neuvoa senioreiden digiopastukseen erikoistuvalta SeniorSurfilta soittamalla numeroon **044 700 7101** tai täyttämälle verkkolomakkeen sivulla:

seniorsurf.fi/seniorit/etaopastus

Myös Pudasjärven kirjaston henkilökunnalta voi kysyä apua digiasioissa.

6.2 MITEN VALTUUTAN TOISEN HOITAMAAN ASIOITANI VERKOSSA?

Voit valtuuttaa toisen henkilön hoitamaan digiasioitasi **Suomi.fi-valtuudet -palvelussa**. Palvelussa valitset, kuka saa asioida puolestasi ja missä asioissa. Valtuutus on turvallinen tapa antaa lupa läheiselle auttaa esimerkiksi pankki-, vero- tai terveysasioissa. Voit valtuuttaa toisen henkilön hoitamaan digiasioitasi osoitteessa:

www.suomi.fi/valtuudet

6.3 MITEN TOIMIN, JOS UNOHDAN SALASANAN JOHONKIN PALVELUUN?

Salasanan unohtaminen on hyvin tavallista, eikä siitä tarvitse huolestua. Salasanan voi yleensä palauttaa helposti palvelun omilla sivuilla.

Useimmissa palveluissa kirjautumissivulla on linkki, jossa lukee **Unohtitko salasanan?** tai **Palauta salasana**. Kun painat linkkiä, palvelu lähettää ohjeet sähköpostiisi tai tekstiviestinä puhelimeesi.

Seuraa saamiasi ohjeita ja luo uusi salasana.

Valitse salasana, joka on helppo muistaa, mutta vaikea arvata. Jos viestiä ei näy sähköpostissa, tarkista myös roskapostikansio. Jos et saa palautettua salasanaa voit kysyä apua läheiseltä tai kyseisen palvelun asiakaspalvelusta.

6.4 MITEN SULJEN TAI POISTAN TILINI ERI PALVELUISSA?

Jos et enää halua käyttää jotakin palvelua, voit sulkea tai poistaa tilisi. Se tarkoittaa, että tietosi poistetaan palvelusta, etkä enää voi kirjautua sinne. Useimmissa palveluissa tämä onnistuu asetuksista tai tilin tiedot -kohdasta. Siellä on yleensä valinta **Poista tili**, **Sulje tili** tai **Lopeta palvelu**.

Jos et löydä kohtaa itse, voit kysyä neuvoa asiakaspalvelusta tai läheiseltä. Ennen tilin sulkemista on hyvä varmistaa, että olet tallentanut kaikki tärkeät tiedot, kuten valokuvat tai viestit, jos haluat säilyttää ne myöhempää käyttöä varten.

6.5 MITEN TOIMIN LÄHEISEN KUOLEMAN JÄLKEEN DIGIASIOISSA?

Läheisen kuoleman jälkeen tulee usein hoidettavaksi monia käytännön asioita myös verkossa. Kuolinpesän osakkailla on oikeus hoitaa vainajan asioita, myös digipalveluissa.

Monet yksityiset verkkopalvelut, kuten sähköposti ja sosiaalinen media, täytyy sulkea erikseen läheisen toimesta. Joissakin palveluissa voi myös etukäteen nimetä toisen henkilön hoitamaan tiliä, jos alkuperäinen käyttäjä ei ole itse siihen kykenevä.

Viranomaisasioissa, kuten verotuksessa ja eläkkeissä, tiedot päivittyvät automaattisesti väestötietojärjestelmästä. Kuolinpesän asioita voi hoitaa Suomi.fi-valtuudet-palvelun kautta, jos siihen on annettu oikeus.

7. PALAUTE

Voit antaa palautetta ja kehitysehdotuksia Digioppaan sisällöstä sekä jakaa omia kokemuksiasi sen käytöstä Pudasjärven kaupungin sähköisen palautteen kautta osoitteessa:

www.pudasjarvi.fi/palaute/viestinta

LINKKIPANKKI

Tähän Linkkipankkiin on koottu lista hyödyllisiä linkkejä, joista klikkaamalla pääset suoraan eri sivustoille. Sivuilta voit lukea lisää ja oppia, miten digitaalisia palveluja ja ohjelmia voi käyttää arjessa. Muistathan, että linkit vievät muiden ylläpitämille sivuille, joten niiden toimivuus tai sisältö voi tulevaisuudessa muuttua.

YLEISET DIGITAI DOT

Verkosta löytyy paljon selkeitä ja hyödyllisiä sivustoja, joista voit oppia lisää älylaitteiden käytöstä ja digimaailman mahdollisuuksista. Alle on koottu sivustoja, joiden kautta pääset tutustumaan moniin erilaisiin digimaailman aiheisiin ja voit lukea lisää, jos haluat syventää osaamistasi.

- SeniorSurfin materiaalipankki
- Ylen digitreenien peruskurssi digitaitojen treenaamiseen
- Oulun kaupunginkirjaston Digivuoren valloittajat

TURVALLISESTI DIGIMAAILMASSA

Digimaailma on täynnä hyödyllisiä palveluja, mutta turvallisuus on tärkeää aina, kun käytät verkkoa. Kun opit tunnistamaan riskit ja suojaamaan tietosi, voit toimia verkossa huoletta. Tästä osiosta löydät linkkejä ja vinkkejä, jotka auttavat pitämään verkkoasioinnin turvallisena.

- Pohde: Digiturvallisuus
- Kuluttajaliiton Huijausinfo
- eOppiva: Toimi turvallisesti digimaailmassa-verkkokoulutus

SÄHKÖINEN TUNNISTAUTUMINEN

Tässä osiossa on tietoa sähköisestä tunnistautumisesta. Sähköinen tunnistautuminen on välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun kirjaudut viranomaispalveluihin tai teet tärkeitä asioita verkossa. Tunnistautuminen tapahtuu useimmiten verkkopankkitunnuksilla, mobiilivarmenteella tai kansalaisvarmenteella, joka on sirulliseen henkilökorttiin liitetty tunnistautumisväline.

- SeniorSurf: Sähköinen tunnistautuminen

- Mobiilivarmenne.fi: Tietoa mobiilivarmenteesta

- Digi- ja väestötietovirasto: Kansalaisvarmenteen aktivointi

VERKKOPANKIT JA MAKSAMINEN

Jokaisella pankilla on omat sähköiset asiointikanavansa, joiden kautta voit hoitaa pankkiasioita verkossa. Alle on koottu hyödyllisiä linkkejä, joista saat lisätietoa eri pankkien verkkosivuista, yhteystiedoista ja palveluista. Lisäksi mukana on tietoa laskujen maksamisesta verkossa sekä lähimaksujen ja mobiilimaksujen käytöstä arjen ostoksissa, niin kaupoissa kuin verkossa.

- SeniorSurf: Verkkopankit ja mobiilipankit

- SeniorSurf: Laskujen maksaminen

- SeniorSurf: Lähi- ja mobiilimaksut

TIEDONHAKU VERKOSTA

Verkosta löytyy valtava määrä tietoa eri aiheista. Hakukoneiden avulla voit etsiä vastauksia kysymyksiin, ohjeita tai ajankohtaista tietoa. Hakusanoja kannattaa miettiä huolellisesti ja käyttää useampia sanoja, jotta tulokset olisivat mahdollisimman tarkkoja. Muista myös arvioida, mistä lähteestä tieto on peräisin ja onko se luotettavaa.

- SeniorSurf: Tiedonhaku netissä

- Ylen digitreenien peruskurssi: Tiedonhaku

- Mediataitokoulu: Tutustu ilmiöön - misinformaatio

SÄHKÖPOSTIN LUOMINEN JA KÄYTTÄMINEN

Sähköposti on yksi tärkeimmistä digipalveluista. Sen avulla voit olla yhteydessä muihin ja hoitaa monia asioita verkossa. Sähköpostiosoite kannattaa pitää aktiivisena ja suojattuna. Tässä osiossa on koottu tietoa sähköpostitilin luomisesta ja sen käyttämisestä.

- Ylen digitreenit: Näin luot sähköpostiosoitteen
- Ylen digitreenit: Sähköpostin käyttö
- Vanhustyön keskusliitto: Näin lähetät sähköpostiviestin ja liitetiedoston (video)

TEKOÄLYN HYÖDYNTÄMINEN

Tekoälyä voi hyödyntää monissa arjen tehtävissä, kuten uuden oppimisessa, tiedonhaussa ja laitteiden käytössä. Siltä voi kysyä esimerkiksi, miten sähköposti avataan, kuvia siirretään tai mistä löytää oikean sivun internetistä. Tekoäly auttaa myös käytännön asioissa, kuten ruokaohjeiden etsimisessä ja matkasuunnitelmien teossa. Muista kuitenkin, ettei se aina ole täysin oikeassa, joten tärkeät asiat on hyvä tarkistaa muualta. Älä koskaan anna sille henkilökohtaisia tietoja, kuten henkilötunnusta tai pankkitunnuksia.

- Yle: Kokeile tekoälyä ja räätälöi itsellesi arjen apulainen näillä helpoilla ohjeilla
- SeniorSurf: Generatiivisen tekoälyn työkaluja

SOSIAALINEN MEDIA

Tähän osioon on koottu yleistä tietoa eri sosiaalisen median palveluista ja siitä, kuinka niitä voi käyttää. Lisäksi mukana on ohjeita ja vinkkejä yleisimpien palveluiden käyttöön, joiden avulla voit oppia lisää sosiaalisen median hyödyntämisestä.

- SeniorSurf: Some ja yhteisöpalvelut
- Kyberturvallisuuskeskus: Sometilit kuntoon
– vinkit turvalliseen somettamiseen
- Eläkeliitto: Some – muutakin kuin hömppää (pdf)

LIIKUNTA JA MIELEN HYVINVOINTI

Internetissä on monia sivustoja, joista löytyy hyödyllisiä vinkkejä ja ohjeita liikuntaan sekä kehon hyvinvoinnin ylläpitämiseen. **Jos sinulla on jokin sairaus tai vamma, joka on huomioitava liikunnassa, keskustele lääkärin kanssa ennen uusien liikuntaohjeiden kokeilemistä.** Lisäksi tarjolla on runsaasti pelejä ja palveluja, joissa voi harjoitella muistia, keskittymistä ja ongelmanratkaisua hausalla tavalla. Monet palvelut tarjoavat myös vinkkejä ja keinoja mielialan kohentamiseen, mahdollisuuden keskustella ammattilaisten kanssa sekä rauhoittumiseen.

- Selkokiehlliset liikkumisen suositukset – UKK-instituutti
- Ikäinstituutti Voitas: Videot kotijumppaan
- Ryhmärenki: Helpot nettipelit
- Vanhustyön keskusliitto: Vahvike – aineistopankki peleihin ja muihin aktiviteetteihin
- Muistipuisto: Treenejä aivoille
- Seniori-info: Älypelit ja muistipelit ikäihmisille
- Ikäinstituutti: Mielen hyvinvoinnin tietopankki
- Mielenterveystalo: Ikääntyneiden mielen hyvinvoinnin omahoito-ohjelma

Digioppaan suunnittelussa Oulun yliopiston asiantuntijoina työhön ovat osallistuneet tutkimusavustaja Elina Isoaho, professori Hannu I. Heikkinen ja väitöskirjatutkija Olli Haanpää. Sisällöntuottajana toimi Kasper Anttila Kabei Oy:stä ja graafisesta ulkoasusta vastasi Pinja Toivio.

ISBN 978-952-62-4766-3 (painettu)

ISBN 978-952-62-4767-0 (PDF)